

Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego
Wrocław

DIANA WIECZOREK

*Syntetyczność języka ukraińskiego.
Ukraińsko-polsko-rosyjskie paralele*

Le caractère synthétique de la langue ukrainienne. Parallélismes
ukraino-polono-russes

1. Wszelkie morfologiczne klasyfikacje języków mają charakter relatywny. Powszechnie przyjęty jest podział na języki analityczne i fleksyjno-syntetyczne. W biegunowym podziale analityczność–syntetyczność morfologicznotypologiczna klasyfikacja sytuuje większość języków słowiańskich na biegunie syntetycznym. Przynależność konkretnego języka do jednego z wymienionych typów zasadza się na sposobie syntezowania: pojęcie może być wyrażone formą fleksyjną syntetyczną (prostą, zmorfologizowaną, afiksálną), czyli składającą się z jednego wyrazu tekstowego, np. ukr. i pol. книгарня ‘księgarnia’, поступ ‘postęp’ lub formą fleksyjną analityczną (złożoną, opisową, peryfrastyczną), składającą się z dwóch — czasem więcej niż dwóch — wyrazów tekstowych, np. ros.: книжный магазин, движение вперед.

Teorie o czystej postaci morfologicznych typów języków należą już do przeszłości. Dziś wiemy, że np. języki bułgarski i macedoński są w większym stopniu językami analitycznymi niż syntetycznymi. Wiadomo również, że język rosyjski szczególnie podatny jest na analityczność, w porównaniu z innymi językami słowiańskimi, w rosyjskim najwięcej jest odchyień od typu fleksyjnego. O tendencjach analitycznych w języku rosyjskim mówi się jako o analitycznym natarciu na z gruntu syntetyczny język.¹

¹ *Русский язык и советское общество. Социолого-лингвистическое исследова-*

Elementy analityczności i aglutynacji wykazuje również język polski.²

Podobnie zróżnicowany jest stopień syntetyczności poszczególnych języków słowiańskich. Za najbardziej syntetyczne uchodzą języki czeski i słowacki.

Jeżeli zaś chodzi o typologię języka ukraińskiego, to właściwie nie wiemy nic ponad to, że jako język słowiański ma on system gramatyczny fleksyjno-syntetyczny.

W przedstawionym niżej szeregu faktów, dowodzących przewagi syntetyczności w języku ukraińskim nad syntetycznością w językach polskim i rosyjskim, celowo pomijam wyrażenia czasownikowe; stanowią one odrębny problem, szczególnie dobitnie ilustrujący natężenie syntetyczności w ukraińszczyźnie. Przytoczone fakty, chociaż nie usystematyzowane, zapowiadają jednak możliwość zarysowania uporządkowanego obrazu ukraińskiej syntetyczności.

2. Już na płaszczyźnie leksykalnej daje się zauważyć wyraźna ilościowa przewaga ukraińskich form syntetycznych nad formami analitycznymi. Ukraińskie słownictwo posiada zadziwiająco wiele zbieżności ze słownictwem polskim, przeciwstawiając się pod tym względem słownictwu rosyjskiemu. Zwróćmy się ku leksemom ukraińskim w ich podziale na klasy funkcjonalne (części mowy).

2.1. W obrębie rzeczowników można odnotować długą listę ukraińsko-polsko-rosyjskich paraleli, stanowiących następujące układy:

a) syntetyczne ukraińskie i polskie formy — analityczne formy rosyjskie.

Układ ten jest ilościowo bogaty:

книгарня,	księgarnia	— книжный магазин
стародрук,	starodruk	— старопечатное издание
провесінь,	przedwiośnie	— ранняя весна
мур,	mur	— каменная (кирпичная) стена
молодиця,	mężatka	— замужная женщина
залізниця,	kolej	— железная дорога
правиця,	prawica	— правая рука
братова,	bratowa	— жена брата
шибка	szyba	— оконное стекло

nie. *Морфология и синтаксис русского литературного языка*, pod red. M. В. Панова, Москва 1968, s. 11.

² И. Леков, *Отклонения от флективного строя в славянских языках*, ВЯ 1956/2. J. Anusiewicz, *Konstrukcje analityczne we współczesnym języku polskim*, „Prace WTN”, seria A, nr 202, Wrocław 1978.

b) syntetyczne ukraińskie formy — analityczne polskie i rosyjskie. Układ dość licznie prezentowany:

зневіра	— upadek ducha,	упадок духа
надвечір'я	— wczesny wieczór,	передвечерняя пора
колія	— tor kolejowy,	железнодорожный путь
узвар	— kompot z suszu,	компот из сухофруктов
вишиванка	— haftowana koszula,	вышитая сорочка
домівка	— ognisko domowe,	домашний очаг
садовина	— drzewa owocowe,	садовые деревья
паляниця	— bochen chleba,	буханка хлеба

c) analityczne ukraińskie formy — syntetyczne polskie i rosyjskie. Układ słabo prezentowany:

визначна пам'ятка	— zabytek,	достопримечательность
дикий камінь	— brukowiec,	булыжник
кручений папуч	— powój,	вьюнок

2.2. Przysłówek ukraiński, jak żadna inna klasa funkcjonalna, dobitnie ilustruje ograniczony charakter analityczności języka ukraińskiego. Ta część mowy niezwykle obfituje w formy syntetyczne, podczas gdy paralele polskie i rosyjskie znajdują się na biegunie analitycznym:

торік	— w zeszłym roku	в прошлом году
голіруч	— голыми рękami,	голыми руками
вкотре	— po raz który,	в который раз
передусім	— przede wszystkim,	прежде всего
якомога	— w miarę możliwości,	по возможности
принагідно	— przy okazji,	при случае
щойно	— dopiero co,	только что
змалку	— od dzieciństwa,	с малых лет, с детства
відтоді	— do tego czasu,	с тех пор
абиде	— byle gdzie,	где угодно
чимдуж	— z całych sił,	что есть силы

b) łatwo dostrzegalny jest układ, kiedy na biegunie syntetyczności znajdują się obok siebie formy ukraińskie i polskie, a na biegunie analityczności — rosyjskie:

досі,	dotychczas	— до сих пор
принаймні,	przynajmniej	— по крайней мере
нанівець,	wniwecz	— на нет

натомість,	natomiast	— вместо того
смачного,	smacznego	— приятного аппетита

c) natomiast trudno znaleźć przykład, kiedy przysłówek ukraiński sam lub wspólnie z przysłówkiem polskim lub rosyjskim stanowi formę analityczną — stąd brak przykładu.

2.3. Spośród adiektywów ukraińskich wyróżnić można formy syntetyczne obok również syntetycznych form jednego z dwóch pozostałych języków, o wiele częściej polskiego:

різьблений,	rzeźbiony	— покрытый резьбой
цвяхований,	ćwiekowany	— обитый гвоздиками с широкой шляпкой

oraz sytuację wyłączności syntetycznej ukraińskiej formy, przeciwstawnej analitycznym formom polskim i rosyjskim:

збездіяний	— ten, który stracił nadzieję, потерявший надежду
спантеличений	— zbity z pantaląku, сбитый с панталыку

2.4. Zaimki ukraińskie, samodzielnie lub w ewentualnym towarzystwie zaimka polskiego, niezmiennie znajdują się na biegunie syntetyczności:

жоден,	żaden	—	ни один
дещо,	coś	— coś niecoś,	кое-что
абихто,	ktokolwiek	— byle kto,	кто бы то ни было
абищо	cokolwiek	— byle co	что угодно

Mało prawdopodobne jest natomiast umiejscowienie ukraińskich zaimków na biegunie analityczności. Nie dysponuję przykładami.

2.5. Podobna jest sytuacja ukraińskich wyrazów pomocniczych: syntetycznym formom ukraińskim może, lecz nie musi, towarzyszyć syntetyczna forma polska. Forma rosyjska zaś przeważnie jest analityczna:

аби,	aby, żeby	— żeby tylko,	лишь бы
тобто,	czyli	—	то есть
бо,	ponieważ	—	так как
саме,	właśnie	— jak raz,	как раз

Można zatem stwierdzić, że zakres występowania ukraińskich form syntetycznych jest zbliżony do ich użycia w języku polskim, a szerszy niż w języku rosyjskim. Inaczej mówiąc, między ukraińskim biegunem syntetycznym a rosyjskim biegunem analitycznym polska leksyka wyraźnie orientuje się na syntetyczność.

3. Ukraiński paradygmat rzeczownikowy dostarcza kolejnych dowodów na zmorphologizowany sposób wyrażania znaczeń.

3.1. Podobnie jak w języku polski język ukraiński posiada formę rzeczownika z funkcją adresatywną. Jest to *vocativus*, tradycyjnie zaliczany do systemu przypadkowego, mimo iż przynależność ta pozostaje kwestią sporną. Wołacz w obu językach jako osobna forma rzeczownika spełnia swoją podstawową funkcję apelatywną przy bezpośrednim zwróceniu się do słuchaczach:

— *Заспокойся, сину...* — *Спасибі, учителю*, що сумніви мої розвіяв (Р. Іваничук).

Ponadto wołacz kształtować może figurę retoryczną, zwaną apostrofą:

Вітчизно — сльозе — мріє — сну,

Прийми волінь моїх весну (М. Вінграновський);

Ой Морозе, Морозенку, ти славний *козаче*.

За тобою, Морозенку, вся Україна плаче (фольклор);

Wielkie wam dzięki, *chóry* na niebie, za wasze piosenki!

Wielkie ci dzięki, *ciszo* wieczysta, za twoje piosenki (E. Stachura)

Ukraiński i polski wołacz stanowi także inwokacje:

Народе мій, замучений, розбитий... (І. Франко);

Litwo! Ojczyzno moja! Ty jesteś jak zdrowie (A. Mickiewicz);

Język rosyjski natomiast nie posiadający odrębnej formy wołacza, zwraca się w wypadkach adresacji do mianownikowej formy rzeczownika. Mianownik ów jest niewątpliwym homonimem syntaktycznym, spełniającym funkcję subiektu, predykatu oraz wołacza. Zarówno więc ukraiński paradygmat substancywny, jak i polski, bogatsze są od rosyjskiego.

3.2. Język ukraiński zna tendencje repartycyjne w systemie przypadkowym. Jest ona tu silniejsza niż w pozostałych dwóch językach. Ukraińską osobliwością, na którą pragnę zwrócić uwagę, jest nie repartycja, a fakultatywne użycie dwóch końcówek biernikowych — zerowej oraz końcówki *-a* w wyrażeniach typu:

одержати лист — одержати листа,

скидати плащ — скидати плаща,

подарувати портрет — подарувати портрета.

Oto przykłady współwystępowania form:

А бородатий сторож для чогось *знімав* шкільний *дзвін*.

— Діду, що ви робите?

— А хіба не бачите, пане: *дзвона знімаю* (М. Стельмах).

Morfologiczno-semantyczna istota biernika na *-a* zawarta jest w pełnym ogarnianiu przedmiotu przez czynność, jest to absolutne przejście czynności na przedmiot.³

І виломила не прута, а цілу коляку, та тільки роззявила рота
(Г. Хоткевич);

Телефона б вам на липу повісити (О. Вишня);

Дід Данило прочитав псалтиря (Ю. Яновський).

Można nie wątpić, że wariant na *-a* okazuje się zwyczajnym konkurentem wariantu z końcówką — 0. Językoznawstwo ukraińskie, jak się wydaje, nie pyta o przyczynę ekspansji końcówki fleksyjnej *-a*. Można jednak sądzić, że świadczy to, obrazowo mówiąc, o umacnianiu się pozycji syntetycznej, o okopywaniu się języka ukraińskiego w zwartości, spistości wyrażania znaczeń gramatycznych.

3.3. W języku ukraińskim, ogólnonarodowym i w dialektach, zakorzeniona jest fleksja celownika *-ові* || *-єві*. (Ruszczyzna jej nie zna):

Усне слово подібне *генові* (П. Мовчан);

Співали пісень, що їх залишив своєму *краєві* поета (О. Гончар);

І не заплачеш, не поскаржишся нікому — ні людям, ні *богові*
(П. Загребельний).

Jest to również fleksja polska i w ogóle zachodniosłowiańska: Polski katolicyzm sprzyja *idealizmowi* różnych gatunków i absolutyzuje działanie (Cz. Miłosz);

Pojechał na konferencję poświęconą *ładowi* społecznemu (z prasy).

Lecz specyfika tej ukraińskiej fleksji polega na jej wkroczeniu w lokatywną paradygmatykę:

Наче біс сидів *и Нлепцєві* (В. Винниченко);

Всі моменти творчості скупчуються в тому *сміхові*, в якому людина-творець відпочиває (М. Эвшан);

Побачила Роксолана, що *на білому гострякові* вершини вистачає місця лише для одної людини (П. Загребельний).

Synkretyzm celownika i miejscownika nie jest znany innym językiem słowiańskim. Rzecz w tym, że ukraińskie formy na *-ові*, *єві* poszerzają zasoby fleksyjne miejscownika, co równoznaczne jest z tendencją do przewagi fleksyjności w języku.

4. Ciekawego materiału, dowodzącego większej syntetyczności języka ukraińskiego, dostarcza jego system słowotwórczy.

³ М. Затовканик, *Словоизменение существительных в восточнославянских языках. (Опыт сопоставительного анализа)*, Universita Karlova, Praha 1975, s. 47–48.

4.1. Żeby pozostać w klimacie ożywionej na nowo w ostatnim dziesięcioleciu dyskusji wokół problemu „płeć i język”,⁴ zwróćmy się ku ukraińskim korelacyjnym parom słowotwórczym, których drugie człony to nazwy osób płci żeńskiej, stanowiące derywaty od rzeczowników rodzaju męskiego. Formantem feminizującym nazwę jest sufiks *-k*:

касир — касирка, лікар — лікарка, лицар — лицарка.

Są to leksemy połączone regularnym stosunkiem derywacyjnym. Zna je również język polski i rosyjski:

kasjer — kasjerka, lekarz — lekarka

машинист — машинистка, связист — связистка.

Chodzi tu o urabianie nazw zawodowych i tytułów kobiet, zagadnienie, które od ponad półwiecza zajmuje uwagę nie tylko kodyfikatorów ukraińskich, polskich i rosyjskich, lecz również użytkowników tych języków, nie obojętnych na sprawę poprawnościowe.⁵

Wymieniony sufiks jest najbardziej produktywny właśnie na gruncie ukraińskim, gdzie mamy do czynienia z większą niż w języku polskim i rosyjskim wariabilnością feminizujących formantów:

поетка, поетеса; газетярка, газетчиця; касирка, касирша

поетка, gazeciarka, kasjerka

поетесса, газетчица, кассирша.

Jak wynika z badań statystycznych, język ukraiński liczy 2950 sfeminizowanych nazw, podczas gdy w języku rosyjskim jest ich 1870. Ukraińskie formacje z sufiksem *-k* liczą 1729.⁶ Polskich danych statystycznych, dotyczących tego sufiksu, jak się wydaje, nie ma, jednakże z łatwością można przypuszczać, że są one bardzo zbliżone do ukraińskich.

Ukraińskie i polskie feminativa na *-k* w odróżnieniu od rosyjskich mogą być motywowane rzeczownikiem na *-акор*, *-атор*:

організатор — організаторка, імператор — імператорка

орендатор — орендаторка, кооператор — кооператорка,

Ukraiński formant *-k* zdominował pozostałe feminizujące formanty, w związku z czym mówi się o jego tendencjach unifikacyjnych.⁷ W obu

⁴ *Русский язык в его функционировании. Коммуникативно-прагматический аспект*, Москва 1993, с. 95.

⁵ М. Затовканиук, там же, с. 47–48. А. П. Загітко, *Система і структура морфологічних категорій сучасної української мови (проблеми теорії)*, Київ 1993, с. 49. D. Buttler, D. Kurkowska, H. Satkiewicz, *Kultura języka polskiego*, PWN, Warszawa 1986, s. 107–108. *Русский язык и советское...*, там же, с. 31, 33, 37.

⁶ А. А. Загітко, *Функциональная „ориентированность” грамматических форм рода имен существительных*, ФН 1989/1.

⁷ М. Затовканиук, там же, с. 48.

językach zatem jest to prężna formacja słowotwórcza bez nacechowań stylistycznych, zabezpieczająca syntetyczność wykładników żeńskości. W przeciwieństwie do nich język rosyjski nie posiada jednego formantu wyspecjalizowanego w urabianiu żeńskiego korelatu nazw osób. Rosyjskie derywaty z feminizującymi sufiksami częstokroć cechuje potoczność: директорша, лекторша, врачиха, историчка lub też pretensjonalność: критикесса, редактриса.⁸

W języku rosyjskim funkcjonuje rzeczownik rodzaju męskiego z nie nacechowanym znaczeniem maskulinatywnym: лектор, директор, врач. Jest on ekstensywnym członem opozycji:⁹

лектор — лекторша, директор — директорша, врач — врачиха.

Rusycyzna ucieka się więc do środków kontekstowych, syntagma staje się wykładnikiem żeńskości:

лектор сказала, директор Петрова, женщина-врач.

Jest to analityczny sposób wyrażania żeńskości.

4.2. Słowotwórcza kategoria stopniowania przymiotników i przysłówków w językach słowiańskich wykazuje się formami afiksalnymi i opisowymi. Ukraiński superlativus przymiotników i przysłówków, podobnie jak polski, jest rezultatem gradacji afiksalnej:

Бо на світі той *наймудріший*,

Хто *найбільше* любить життя. (В. Симоненко),

Najlepszym lekarstwem na gniew jest zwłoka (Seneka);

A *najdzielniej* biją króle, a *najgęściej* giną chłopcy (М. Konopnicka).

Na szczególną uwagę zasługuje nawarstwianie się, nakładanie formantów prefiksalnych w ukraińskim superlatywie, np. як-, най-:

Для князя Байди Вишневецького *якнайвищим* виявом честі і гідності є правда (газ.);

І програму йому викладено *якнайточніше* (Ю. Смолич);

Зробіть уже мені таку ласку, *якнайувічливіше* почав Дузь (Ю. Шовкопляс).

Odpowiednik polski „jak” nie jest formą afiksalną:

Warto to zrobić *jak najlepiej*, Wybór był *jak najgorszy*.

Podobnie ma się sprawa z ukraińskim formantem prefiksalnym „що”, produktywnym zwłaszcza w superlatywie przymiotników:

І їх поем *щонайтонкішу* грань

Він в українські переніс кристали (Д. Павличко);

⁸ *Русский язык и советское...*, там же, с. 37.

⁹ А. П. Загнітко, *Система і структура...*, с. 49.

Він не мав чого гнатися тепер за *щонайсумірнішим* конем, збаїдужів і до *щонайдикішої* жінки (П. Загребельний);

Те, що сталося, було *щонайгірше*.

I w tym wypadku odpowiednik polski „co” wychodzi poza granicę morfologiczną wyrazu: *co najlepszy, co najmniej*.

Rosyjski superlativus przymiotników i przysłówków ma postać analityczną:

Да и такой, моя Россия,

Ты *всех* краев *дороже* мне (А. Блок);

Самолет — *самое быстрое* средство передвижения.

Powyższe przykłady słowotwórstwa ilustrują syntetyczność ukraińską i polską oraz analityczność rosyjską.

4.3. W granicach wyrazu kontekstowego pozostają również ukraińskie formy o znaczeniu intensywności cechy. Intensyfikacja, w odróżnieniu od stopniowania, nie wyraża w sposób eksplicytny relacji porównawczej (komparacji). Oznacza ona absolutne, a nie względne nasilenie cechy, przypominając w tym względzie absolutny superlativus (elativus) mający, jak wiadomo, znaczenie „bardzo jakiś”, „bardzo jak”. Są to między innymi przymiotniki i przysłówki z ukraińskim prefiksem *za-*, wyspecjalizowanym wyznacznikiem intensywności cechy:

А як же ми,

співци краси земної?

Чи голоси у нас не *заслабі?* (Л. Костенко);

Меч став *затяжкий* для ослаблих рук (Р. Іваничук);

Цей цвіт — хмільної пісні полотню,

Митцеві *замалий* — для теслі *завеликий* (Б.-І. Антонич);

Занадто велика була спокуса

и як *занадто* жорстока кара (І. Калинець);

Замало тримав їх у руках, тож *забагато* собі дозволяли (Є. Куртяк).

Polские intensiva tego typu nie stanowią jednego wyrazu:

Za wysokie progі na moje nogi;

Za wcześnie było żądać tego od pisarzy (Cz. Miłosz).

Są one zatem analityczne, podobnie jak analityczne są rosyjskie paralele, w których wyznacznikiem intensywności cechy jest wyraz pełnoznaczny:

Слишком велико было искушение, Самолет летел *слишком низко*.

4.4. W języku ukraińskim wykładnikami znaczenia intensywnościowego („bardzo jakiś”, „bardzo jak”) w odróżnieniu od języka polskiego są przeważnie środki słowotwórcze. Przyjrzyjmy się jeszcze jednemu z nich: przymiotniki i przysłówki z derywacyjnym sufiksem *-істньк* || *-есеньк*. Jest to sufiks deminutywny, posiadający najczęściej łączne subiektywnie oceniające znaczenie — tak zwany hipocoristicum: Вийняв *новесенький* блокнот.

W tym właśnie punkcie istnieje zbieżność z językiem polskim: Wyjął *nowiutki* notes.

Jednak specyficzną typologiczną cechą ukraińskich przymiotników i przysłówków jest ich zdolność tworzenia za pomocą wymienionego formantu form intensyfikujących:

Що ти *голісінька* купалась під дощем

I райдугою перси витирала (М. Нагнибіда);

Осколок у серцевому м'язі. За ним *тонесенька* оболонка ендокарду (О. Гижа);

Чи хто згадає, чи забуде

Мене в снігу на чужині —

Однаковісінько мені (Т. Шевченко).

Ten ukraiński syntetyczny sposób wyrażania sensu 'bardzo' w języku polskim i rosyjskim ma paralele analityczne, tworzone z udziałem wyrazu „bardzo” oraz jego synonimów np. wyrazu „zupełnie”:

Jest *bardzo (zupełnie) błaża* sprawa;

Jest mi to *bardzo (zupełnie) obojętne*;

Очень (совсем) тонкая оболочка ендокарда;

Это мне *совсем (очень) безразлично*.

I w tym wypadku język ukraiński pozostaje samotny na biegunie syntetyczności.

Lingwistyka знала próby wartościowania typów języka analitycznego i syntetycznego w kategoriach wyższości, doskonałości jednego z nich. Oceny i konkluzje niezmiennie wynikały z faktu, do jakiego typu językowego należał język ojczysty badacza. Dziś już nie przeprowadza się takich wartościowań. Języki o różnych orientacjach typologicznych z jednakim powodzeniem realizują swoją podstawową funkcję komunikatywną.

Wahanie się różnych języków między biegunami analityczność—syntetyczność kojarzone są z antynomią „kod—tekst”.¹⁰ Syntetyczny charakter języka, w danym wypadku ukraińskiego, oznacza większy zestaw jednostek gramatycznych. Inaczej mówiąc, różne znaczenia gramatyczne mieszczą się wewnątrz jednego wyrazu tekstowego. W odniesieniu do wspomnianej antynomii oznacza to, że ukraiński system językowy bazuje głównie na możliwościach kodu, nie uciekając się do zwiększenia objętości tekstu, jak to ma miejsce w językach analitycznych. Zatem morfologiczną tendencją języka ukraińskiego jest dążenie do syntetyczności.

¹⁰ *Русский язык и советское общество...*, s. 14.

RÉSUMÉ

La classification morphologico-typologique des langues, basée sur l'opposition synthétique *vs* analytique, définit la majorité des langues slaves comme langues synthétiques à flexion avec des éléments analytiques.

Le mode synthétique de nomination linguistique consiste à exprimer les concepts à l'aide d'un seul mot textuel, c'est-à-dire d'un seul mot graphique.

On peut admettre que la langue ukrainienne correspond aux caractéristiques d'une langue synthétique à flexion à plus juste titre que le polonais et le russe. A preuve: l'expression en un seul mot des différentes fonctions (parties du discours), certaines formations morphologiques synthétiques, ainsi qu'une plus grande flexibilité du paradigme nominal.

Ainsi, la morphologie de la langue ukrainienne tend à devenir de plus en plus synthétique et flexionnelle. Cela signifie que la langue ukrainienne s'appuie sur les possibilités du code au lieu d'avoir recours à l'augmentation du texte, comme cela se passe dans les langues analytiques.

